19.11.2025

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Viite: Sosiaali- ja terveysvaliokunnan asiantuntijapyyntö 14.11.2025

Lausunto hallituksen esityksestä HE 129/2025 vp eduskunnalle laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain ja pelastustoimen järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt HUS-yhtymältä asiantuntijaa kuultavaksi ja kirjallista asiantuntijalausuntoa. HUS kiittää mahdollisuudesta lausua ja toimittaa seuraavan lausunnon. Viittaamme jäljempänä HUSin aiempaan lausuntoon, jonka HUS on antanut luonnoksesta vastaavaa asiakokonaisuutta koskevaksi lakiehdotukseksi lausuntopalvelu.fi -palveluun 28.3.2025 (lausuntopyyntö VN/14098/2024).

Esitys kohdistuu kolmeen erilliseen sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevaan asiakokonaisuuteen, jotka ovat yksityiseltä palveluntuottajalta tehtävät alihankinnat, hyvinvointialueiden seuranta- ja arviointivelvollisuus ja investointien ohjaus. Lausunto on jaoteltu väliotsikoin tämän mukaisesti.

Yksityiseltä palveluntuottajalta tehtävät alihankinnat

Esityksessä ehdotetaan, että yksityisen palveluntuottajan alihankintaan liittyvää sääntelyä kevennettäisiin eräiltä osin ja lisäksi alihankinnan ketjutus mahdollistettaisiin tietyissä rajatuissa tilanteissa.

HUS on todennut aiemmassa lausunnossaan, että yksityisille palveluntuottajille annettava mahdollisuus alihankintaan ja alihankinnan ketjuttamiseen on palvelujärjestelmän joustavuuden kannalta hyvä asia. Korostimme aiemmassa lausunnossa myös sitä, että palvelujen järjestäjä on valvontavastuussa yksityisiltä palvelutuottajilta hankituista palveluista, ja ehdotettu muutos lisää valvontaosaamisen ja -resurssien tarvetta hyvinvointialueilla. Kokonaisuutena esitys on kuitenkin kannatettava.

HUS nosti aiemmassa lausunnossaan esille myös sen, että alihankintaan liittyvää sääntelyä ei tulisi keventää ensihoidon osalta, koska ensihoitopalvelu on osa terveydenhuollon ja yhteiskunnan kriittisiä peruspalveluita. On erittäin myönteistä, että lausuntopalaute on otettu tässä esityksessä huomioon.

HUS-yhtymä
Konsernihallinto

PL 100
Stenbäckinkatu 9, rak. 5
00029 HUS

Puh. 09 4711

etunimi.sukunimi@hus.fi
www.hus.fi
Y-tunnus 1567535-0

19.11.2025

Sosiaali- ja terveydenhuollon seuranta- ja arviointivelvollisuus

Hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon seurantaa ja arviointivelvollisuutta koskevaa sääntelyä esitetään muutettavaksi mm. siten, että raportointivelvollisuuden piiriin lisättäisiin mm. sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöä ja sen käyttöä koskevat tiedot. Muutoksia esitetään myös vähimmäistiedon tuottamiseen ja vertailutiedon käyttöön liittyvään sääntelyyn. Edellä mainittu seuranta- ja raportointivelvoite koskee hyvinvointialueen oman henkilöstön lisäksi myös hyvinvointialueelle palveluja tuottavia yksityisiä palveluntuottajia.

Ehdotettu raportointivelvollisuus on hyvinvointialueille uusi, ja se tulee vaatimaan merkittävää taloudellista panostusta tietojärjestelmien ja tiedon hankintaprosessien kehittämiseen. Henkilöstöä koskeva tieto perustuu toimintaan, ja koska hyvinvointialueiden toiminnassa ja palvelujen järjestämistavassa voi olla perusteltuja eroja, ei henkilöstöä koskeva tieto ole mitenkään oletusarvoisesti yhteensopivaa ja vertailukelpoista. Eroja syntyy myös erilaisista tietojärjestelmistä, joiden yhteensovittaminen tulee aiheuttamaan kustannuksia. Raportoinnissa ja kansallisessa ohjauksessa tulisi muutoinkin hyödyntää olemassa olevia tietolähteitä, kuten Kevan raportointia. Hyvinvointialueiden alihankkijoiden suorittama raportointi ei nykytilanteessa erityisesti käsittele alihankkijoiden henkilöstöä, koska ymmärrettävästi hyvinvointialueiden kiinnostuksen kohteena on hankittavan palvelun sisältö.

Esityksessä ei oteta kantaa siihen, millä tarkkuustasolla henkilöstöä koskevaa tietoa raportoitaisiin. Oletettavaa on, että tietojen tulisi olla varsin yksityiskohtaisia, jotta niillä olisi jotain merkitystä hyvinvointialueiden keskinäisessä vertailussa. Käytännössä esityksen toimeenpano tältä osin edellyttäisi huomattavia panostuksia, ja esityksen vaikutusarvio kyseisen raportointivelvollisuuden taloudellisten vaikutusten osalta (s. 15) vaikuttaa keskittyvän vain tiettyihin yksityiskohtiin. Painotamme sitä, että asetettaessa hyvinvointialueille uusia velvoitteita, tulee niistä aiheutuvat kustannukset kompensoida täysmääräisesti.

Yleisesti ottaen koko raportointivelvollisuuden hyödyllisyyttä ei ole erityisesti arvioitu. Esityksessä mainitaan (s. 15), että sen kautta hyvinvointialueet voisivat vertailla palveluntuottajia, mutta ilman hintatietoja vertailujen tekeminen ei ole erityisen hyödyllistä. Hintatiedot ovat tyypillisesti julkisissa tarjouskilpailuissa liikesalaisuuksia kokonaishintaa lukuun ottamatta, eikä niitä pystytä muutoinkaan hyödyntämään hyvinvointialueiden välisissä vertailuissa kuin rajatusti. Tietojen osalta todetaan, että niitä voidaan myös hyödyntää kansallisessa ohjauksessa, mutta esim. erikoislääkärivajeen osalta on olemassa jo kansallista tietoa, ja varsin hyvä käsitys odotettavissa olevasta erikoislääkäripulasta. Kokonaisuutena emme pidä ehdotettua raportointivelvollisuutta perusteltuna, ja siitä tulisi kustannussyistä luopua. Jos raportointivelvollisuus säädetään ehdotetussa muodossa, tulee siitä aiheutuvat kustannukset kompensoida hyvinvointialueille.

HUS-yhtymä
Konsernihallinto

PL 100
Stenbäckinkatu 9, rak. 5
00029 HUS

Puh. 09 4711

etunimi.sukunimi@hus.fi
www.hus.fi
Y-tunnus 1567535-0

Olemme jo aiemmassa lausunnossa kiinnittäneet huomiota siihen HE:n perusteluissa olevaan mainintaan (s. 34), jonka mukaan "alueiden omissa tietovarannoissa olevaa tietoa ei ole mahdollista yhdistellä ja vertailla kansallisesti muihin hyvinvointialueisiin olemassa olevan lainsäädännön puitteissa riittävän tarkalla tasolla". Tämä ongelma on seurausta voimassa olevasta lainsäädännöstä, ja se tulisi ehdottomasti ratkaista lainsäädännön tasolla siten, että myös hyvinvointialueilla olisi mahdollisuus yhdistellä tietoja tarvittaessa, eikä antaa tätä tietojen yhdistämisoikeutta vain THL:lle, kuten nyt esitetään.

Ehdotetun lain 29 §:n 1 momentissa esitetään, että HUS-yhtymän tulisi tuottaa Uudenmaan alueella vähimmäistiedot Uudenmaan hyvinvointialueiden, HUS-yhtymän ja Helsingin kaupungin osalta eriteltynä. Tavoite on sinänsä ymmärrettävä, ja tiivistetysti pyrkimyksenä on saada myös Uudenmaan erillisratkaisun piirissä olevien hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin tiedot vertailukelpoiseksi muun maan osalta. Koska toimitettavien tietojen laajuus jää ehdotuksen mukaan STM:n asetuksen varaan, ei ehdotuksen toteuttamiskelpoisuutta ole tämän enemmälti mahdollisuus arvioida. HUS pystyy luonnollisesti raportoimaan potilaskohtaisiin tietoihin ja niistä ilmeneviin potilaan kotipaikkatietoihin perustuen eriteltyjä tietoja. Kiinnitämme kuitenkin huomioita siihen, että pääosa lainkohdan tarkoittamista tiedoista ei pelkisty yksittäisten potilaiden tiedoiksi. Hoidon tarvetta on mahdollista eritellä potilaiden asuinpaikkojen mukaan, mutta pääosa muista lainkohdassa mainituista tiedoista (saatavuus, laatu vaikuttavuus, yhdenvertaisuus) ovat yhteisiä koko Uudellemaalle. HUSin toimintaa ei ole eriytetty Uudellamaalla hyvinvointialuekohtaisesti, vaan HUS toimii organisatorisesti yhtenä järjestämisvastuullisena kokonaisuutena. Kuten olemme aiemmassa lausunnossamme todenneet, ei HUS ei tule kykenemään toimittamaan kaikkia edellytettyjä tietoja hyvinvointialue- ja Helsinki-kohtaisesti, vaikka laki sitä edellyttäisi.

Investointisuunnitelman osasuunnitelmien hyväksymismenettely

Hyvinvointialueiden investointisuunnitelmien osasuunnitelmien hyväksymismenettelyä esitetään muutettavaksi siten, että osasuunnitelmien ilmeinen ristiriita hyvinvointialuelain mukaisten valtakunnallisten tavoitteiden kanssa on peruste jättää suunnitelma hyväksymättä.

HUS-yhtymä kannattaa ehdotusta jättää investointisuunnitelmien osasuunnitelmat hyväksymättä, mikäli ne ovat ristiriidassa valtakunnallisten tavoitteiden kanssa. HUS-yhtymä haluaa kuitenkin korostaa, että sääntöjen ja ohjauksen tulisi olla kaikille hyvinvointialueille sama, jonka vuoksi ministeriöiden tulisi kohdella hyvinvointialueita tasapuolisesti ketään syrjimättä. Tässä ohjauksessa haasteena tulee olemaan samankaltaisten hankkeiden tunnistamisen vaikeus.

HUS-yhtymä
Konsernihallinto

PL 100
Stenbäckinkatu 9, rak. 5
00029 HUS

Puh. 09 4711

etunimi.sukunimi@hus.fi
www.hus.fi
Y-tunnus 1567535-0

19.11.2025

Periaatteessa YTA-sopimuksessa on sovittu tasapuolisesta kohtelusta ja yhteisinvestointimahdollisuuksien kartoittamisesta sekä toteuttamisesta. Etelä-Suomen yhteistyöalueella on tunnistettu potentiaalisia yhteisinvestointikohteita, mutta käytännössä hankkeet eivät etene, koska hyvinvointialueet eivät sitoudu hankkeisiin. Tällöin myöskään valtakunnalliset tavoitteet eivät toteudu. Tämän vuoksi on perusteltua jättää tällaiset hankkeet toteuttamatta, ja vaatia niiden toteuttamista hyvinvointialueiden välisenä yhteistyönä tai yhteisinvestointeina.

Muita havaintoja

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi oli lausuntovaiheessa keväällä 2025 mukana ehdotus siitä, että sosiaalihuoltolain mukaiset oikaisuvaatimukset tulisi käsitellä toimielimessä. Annetusta esityksestä kyseiset säännösehdotukset on poistettu. Esityksessä todetaan kuitenkin (s. 30), että asian valmistelua jatketaan myöhemmin. Kyseistä muutosta ei kannata HUSin näkemyksen mukaan toteuttaa lainkaan, koska se mm. heikentää hallinnon tehokkuutta ja sillä voi olla kielteisiä vaikutuksia asiakkaiden oikeusturvaan ja yhdenvertaisuuteen. Viittaan perustelujen osalta HUSin aiempaan lausuntoon.

Lisätietoja

Lisätietoja tästä lausunnosta antaa hallintojohtaja Lauri Tanner, p. 050 4383602, sposti lauri.tanner(at)hus.fi.

HUS-yhtymä

Lauri Tanner
hallintojohtaja